

Verbreydinge en aenteyckeninge op de Consideratien over ...



Tryck // / I25 B 14 c Br. 1672 Verbreiding

Tillkomstår 1672

Digitaliserad år 2019



National Library
of Sweden

10013

VERBREYDINGE

Hist. Nederl. Boek. (Am) 1672

En Aenteyckeninge op de

CONSIDERATIEN

Over den tegenwoordigen Toestant

VAN HET

VEREENIGDE
NEDERLAND,

Mede gestelt door een

LIEFHEBBER des VADERLANDS.



Gedruckt in 't Jaer 1672.

VERBREYDINGE

En Aertſckeninge op de

CONSIDERATIEN

Over den tegenwoordigen Toelant

VAN HET

VEREENIGDE

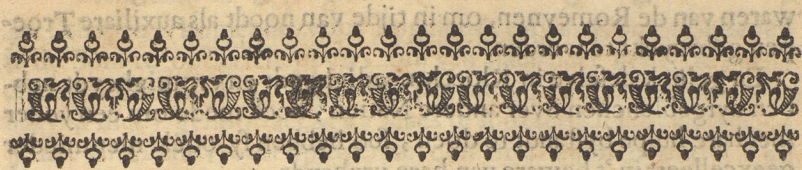
NEDERLAND.

Mede geſchit door een

LIJFHERR der NEDERLANDS



Gedruckt in t Jaer 1672.



VERBREYDINGE

En Aenteyckeninge op de

CONSIDERATIEN

Over den tegenwoordigen

Toestant van het

VEREENIGDE

NEDERLAND.



Ie de eerste beginselen.

Men leest by den Romeynschen Historij-Schryver Tacitus, *de Moribus German*: Dat de Baraviers eertijds een gedeelte der Catten, zijnde verdreven door hare Burgerlijke twiften, hare Colonien hebben overgebracht, in het Eylandt, 't welck met de Grootte Zee onringht werdt. Dat dese Bataviërs, 't zy ten respecte van hare bekende Manhaftigheyt, 't zy van wegens hare Getrouwheyt, dickmaels van de Romeynen zijnde aenghesocht gheweest, om haer hulpe en assistentie te bieden, noyt daer in weygerigh zijn geweest. *Tacitus de Moribus German: Caesar obspectatam Gentis virtutem suis laboribus in auxilium imploravit Jul. Caesar lib. 7. de bello Gallico.* Invoege dat sy meest een toevlucht

4. *Verbreydinge en Aenteykeninge op de Consideratien*

waren van de Romeynen, om in tijde van noodt als auxiliare Troepen gebruyckt te werden.

En gelijk deselve in Kloeckmoedigheydt en vromigheydt hebben uytgebloncken over andere Natien, oock mede om een yeder met hare hulpe bystandt te doen, soo hebben sy oock niet minder geexcellert in 't beware van hare vryheydt.

Want de Romeynen, hebbende de hulpsaemheydt in een noodweeringe verandert, en de genooten weldaden in versmaetheydt, hebben 't gunt vrye Luyden eygen was, de Wapenen aenghenomen om hare Vryheydt en eerbaerheydt te beschermen, en sich niet ontsien, niet jeghenstaende sy te doen hadde met een macht van vijftien Legioene Soldaten, en sulcks naer alle apparentie niet bestant jegens soo grooten macht, het Hairleger der Romeynen op haer af te wachten.

Doch gelijk Godt de Heere altijd gewoon is forge te dragen, voor die gene die te onrechte werden onderdruckt, heeft de Bataviers uyt hare benauwtheydt verlost, en, de overwinninge gegheven. Soo dat sy als doen niet meerder wierde beswaert, met Schattinge, Tollen, en andere onwettelijke overlasten, maer bleven by hare voorige Vryheydt: *Manebat honos & antiqua societatis in signe. Tacit. de Moribus German.* En wierde van doen af genoemt *fratres & amici Romani imperij*, dat is Broeders en Vrienden van 't Roomsche Rijk.

Men leest by den Romeynschen Histori-
 Schryver Tacitus de Moribus German.
 Car. 12. *le de eemre beghint*

Grave van de Marck Heere van Luyme.

De History-Schryvers van die tijdt vermelden, als Borre, Sande, en andere, dat de ingesetenen van desen Staet, onder het lastigh pack van den Hartogh van Alba nu lange als ghebuckt hebbende gegaen, en niet machtigh zijnde het selve langher te kunnen verdragen, hebben, als Vrye Luyden toestont, sich geopposeert jegens de schrickelijke exactie van den 10 Penningh door Hartogh van Alba ingestelt, niet jeghenstaende haer wel bewust de groote macht van Spangie. Maer die goede Godt heeft de inwoonders van dit Vaderlandt, zijnde in de grootste verlegentheydt bygestaen. De Heere van Luyme met sijn byhebbende macht van

over den tegenwoordigen toestand van de Vereenigde Nederlanden. 5

40. Schepen, komende voor Engelandt om de Kooren Schepen in de Sont te onderscheppen, om van daer naer Tessel te gaen, ofte naer Enckhuysen, wert door de handt Godts; hebbende contrary Windt, genootsaect de Maes te moeten kiezen, waer door sy het Brielsche Hooft op doende, den Briel hebben ontfet, de Borgers verlost, jegens alle opinie van menschen, en wert door Terlong, de Heer van Luyme gheraden, daer stal te houden, en hulp van de Prins te versoecken. Dit is voorghevallen op den 1. April des Jaers 1672. Siet de voorgenoemde AÛtheuren, De Orstelde Leeuw, pag. mihi 389.

Den grootsten Man van dien tijt,

Verstaet Prins Wilhem

Door het insteeken van Dammen en Dijcken,

In July, 1572. Is mede geweest Hollandt in soedanige benaeuwtheyd, als Athenen was, doen den Koningh Xerxes Grieckelandt hadde ingenomen, en in den Raedt mer eendrachtige stemmen was gedelibereert, de Stadt te verlaten, Vrouw en Kinderen op Threcene te verbergen, en soo met het gantsche Volck Scheep te gaen, om den uytkomst van den strijdt door het noodtlot af te wachten, gelyck Tacitus en Caesar daer van gedencken. Want door verlies van Amsterdam, was Zuyd- en Noord Hollandt van den anderen ghescheyden, Amsterdam lagh als een dwars-pael in den wegh. Zirkzee scheyde Hollandt en Zeelandt van den anderen. Den Prins siende het Landt in sulck een gestaltenis (die sich anders als een Heldt en onbeweeghlyck hadde gedragen) Berst uyt in dese radeloofse woorden. Best is om sich van des Spangiaerts grimmigheydt en bloetdorstigheydt te ontvluchten, alle de Schepen van Hollandt en Zeelandt yaerdigh te maecken, Vrouw en Kinderen, en de voornaemste goederen daer in te bergen, Dammen en Dijcken door te graven, t geheele Landt onder Water te stellen, het Vaderlandt te verlaten, en sich door Godts ghenade Zee te begheven, een ander Landt op te soecken, om alsoo met meerder gerustheydt naer ziel en Lichaem te leven.

6. *Verbreidinge en Aenteyckeninge op de Consideratien*

Doch die genadige Godt die een bysonder oogh over dit Landt heeft late gaen, heeft ons daer geen hulp van menschen meer scheenen overigh te zijn, uyt die ellendē geredt. Soo dat wy wel hebben mogen seggen met den Psalmist, Psal. 46. *Hy is geweest onse toerlucht, onse hulp in de grootste noot.*

Door de trouwloosheyt van den Hertog van Anjou Broeder van den Koningh van Vranckrijck, Hier doet sich op een staeltje, hoe dat een Vrye Republijck sich heeft te vertrouwen op 't Gouvernement, van vrende Heeren en Potentaten, en hoe menigmael door deselve, of door onkundigheyt der Lant-Wetten, of ambitie heele Landen in een Bloetbat können werden gestelt. Heeft niet Anjou in den Jare 1580. nauwelijx de gehoorfaemheydt van Vranckrijck hebbende afgeswoore, en by de Hoog Mogende Heeren Staten Generael, als sijn Wettige Heeren en Meesters tot Protecteur der Geunierde Nederlanden zijnde aengenomen, door den Pluymstrijcker Byron Vervaques, zijnde verlockt en opgehist, naer de Souverainiteyt gheslaen? Soo verre dat hy in den Jare 1583. sich niet heeft ontfien de Stadt van Antwerpen met Wapenente overvallen, om tot sijn ooghwit te geraken.

Het is wel te dencken lieve Burgers! soo het Landt wederom in die ongelegentheyt quam om vrende Heeren tot onse beschermers aen te nemen, als noch geen vleyers soude ontbrecken. *Multa virtutis specie introduceuntur, multa adulatione,* daer worden groote dingen te weegh gebracht, door schijn van deughde, groote door vleyerye seydt: *Savedra in sijn Polytycke Sinnebeelden, Symb. Polit. 47, 48.*

Doch al wederom heeft die goede Godt ons uyt die dreyghende slavernye verlost. Want het is buyten bedencken, dat van alle oude tijden de souverainiteyt heeft gheresideert by de Staten van yeder Provincie in 't bysonder, en niet by de Staten Generael, gelijk klaerlijck te sien is by de Remonstrantie van de Staten Generael van dato den 30 Augusti 1587. Waer by blijkt:

Dat het Zegel en Contra Zegel en Cachet van de Staten Generael sal werden gebruyckt, ingevalle de sake de Provincien in 't ghemeen aengaen,

maer

over den tegenwoordigen toestand van 't Vereenigde Nederland. 7

maer soo die op eenighe Provincie in 't bysonder betreffen, soo soude die gedaen werden op de Naem en Zegel der selve Provincie.

Doen niet de Officiers en justiciers den eedt aen de Graeffelijckheydt van Hollandt? Draghen de Staten Hollandt als oock de andere Provincien yeder in 't bysonder in haer Wapen geen souverainne Kroon? Worden de Wetten en Placcaten niet ghemaecte sonder kennisse van de Generaliteyt? Blijft niet yeder Provincie by sijn voorrige Privilegie, Wetten en Statuten, siet 1. Articul van de Unie van Utrecht gemaect in den Jare 1579. Niet jegenstaende die gesamentlijck door de voorz. Unie als een Lichaem zijn gheworden? Wat zijn dit nu anders als teycken en van de souverainiteyt. Ja dese souverainiteyt en liberteyt schijnt al van alle oude tijde, ja ten tijde van Julius Cæsar geobserveert gheweest te zijn doen de Regeeringh was by de Koninghen: *Vide Tacit. de Moribus Germ. mox Rex vel Princeps prout etas cuique prout nobilitas prout facultia audiuntur, auctoritate laudendi magis quam iubendi potestate si displicuit sententia fremitu aspernantur.*

Ambitieuze desseynen van de Grave van Lycester.

Niet te min ambitieus is gheweest de Grave van Lycester, die terstont de absoluyte souverainiteyt pratendeerde, en het Volck onder subjeetie socht te brengen. Doch dit zijn wy mede al overgekomen, en daer uyt verlost door het op ontbieden van de Princesse Elifabeth, die oock van wegens sijn onlijdelijcke conportement van sijn Commissie wiert ontbloot. Wat een verwerringe en confusie dese in 't Landt hadde gebracht, weten die gene, die den tijdt van 't Jaer 1587. hebben beleeft, en daer af gedenckenisse hebben gehouden.

Door een schierlijck overval op de Veluwe,
Voegt hier noch by 't gunt in den Jare 1629. by onsen tijt is voorgevallen. Doen de Graef *Monte Cuculi* Amerfoort hadde ingenomen, en de Vyandt op de Veluwe lagh, doen de ingesetene suchtede van benauwtheydt. Doch Godt heeft ons wederom wonderlijck daer uyt verlost. Aen de Oost-zijde van de Stadt een nieuw Bolwerck wordende gemaect, is eenen Mulder gekomen uyt de Stadt

8 *Verbreydinge en Aenteuyckeninge op de Consideratien*

Stadt hem veynsende te swemmen, heeft, met sich genomen hebbende een swaren yseren Hamer, het Staecttsel ghebroken, waer op gevolght is dat Dirck Mulder, en Jan Rootleer, gaende een andere Poort uyt. De Heer Otto van Gent van dit desseyn verwitticht, dewelcke met sijn byhebbende Krijghs-macht, op de Stadt is aengevallen. Daer op Pieter Mulder naer de Val-Brugge loopende, om de Kettingh aen stucken te slaen, doch sulcks niet succederende (ô wonderlijke voor sienigheydt Gods!) is een kogel van het Bolwerck gekomen die de Kettingh aen stuck schoot, waer op de State Ruytery de Stadt inrydende, de selve wierde vermeestert siet *Sande* in sijn kort begriip van de Hollantische geschiedenis: *pag. mihi 218, 219.* Hier uyt is klarlijck af te nemen dat wy ons selven niet en behoeven te discourageeren, als men van groote Potentaten werden aenghetast, maer dencken dat wy soo wel van die selve God nu kunnen worden geholpen als wy ter dien tijde zijn geholpen gheweest, steunende op de gherechticheydt van onse saeck. En dat wy geen Wapenen by der handt nemen als tot defensie van ons Rijck, van onse Persoonen en Vrinden, Vader en Moeder, Huysvrouw en Kinderen, tot welker defensie de Wet der Nature ons selver dwinght *arg: l. vim. ff. de Iust. & iure l. furum. ff. ad l. Corn. de Sic. l. itaq. ff. ad l. aquil. Cicer pro milone. Hac ratio doctis, necessitas barbaris, mos gentibus, feris natura praescripsit quae non scripta sed nata lex est.* Dat is: Sich selfs te beschermen heeft de rede, de verstandige, de noodzakelijckheydt, de Heydenen, de gewoonte der Volckeren, de natuer, de wilde dieren gheleert, t welck geen geschreve, maer een ingeboore Wet is. En so men ons soeckt te verschrieken door de groote macht van Koningen, laet ons antwoorden met het heerlijck exempel van Alexander de Groot. Dewelcke te strijde moetende gaen jegens den Koning Darius, by zich hebbende een macht van sevenmael hondert duysent toegeruste mannen, en van den Afgesant van Darius getoont zijnde eenighe sackjens vol zaden, seggende, dat den Koning soo sterck soude afkomen met Soldaten als daer zaden waren. Heeft Alexander daerom de moet niet laeten sincken, maer aen den Ambassadeur Darius vertoonende wederom eenighe pepertjens, geantwoort. Dese pepertjens genoegh te wesen om sijn zaden te peperen, vertrouwende op de rechtveerdigheydt van sijn saeck.

ver den tegenwoordigen toestand van 't Vereenigde Nederland. 9

*Frangit & attollit vires in milite causa, quæ nisi iusta subest executio
arma pudor.*

De Spaensche Nederlanden op sijn Vrouw,
Siet Stockman, van 't Recht van Devolutie uytghegheven in het
Jaer 1667.

Met de verzeghelingh van de alderdierbaerste
Eede hebben afstandt ghedaen van de erffenisse,
Dat foodanige renuntiatie van erffenis, met eede bevestigt Vali-
deis, blijktt voor eerst hier uyt, om dat niemant yets kan met
den eedt bevestighen, ofte hy is daer aen ten hooghsten verbon-
den, niet alleen naer civile maer oock naer Godtlijcke Rechten.

Gemerckt hy niet alleen sich slechtelijck verbindt, maer Godt
tot getuyge roept, om foodanighe beloften te sullen standt doen.
Cicer. lib. 3. Offic. Waerom sulcke beloften soo wel minderjarige
als meerderjarige verbindt. *Auth. Sacram. puberum. C. si adv. ven-
dit. Sacramenta puberum sponte facta super contractibus rerum suarum,
non retractandis inviolabiliter custodiuntur.* Niet jeghenstaende an-
ders de Contracten der minderjarige sonder consent van de Voog-
de aenghegaen, zijn invalide. Insonderheydt wanneer yemandt
noch door geweld noch door bedrogh tot het Contract, en het
doen van den eedt is gebracht; ghelijck niet kan ghefeydt werden
in de Koninginne van Vranckrijck sulcks plaets te hebben gehadt.
Daer-en-boven soo en was oock in her renuncieren van de erffenis
geen oneerlijckheydt in gheleghen, geconfidereert yemant altijd
vry staet van sijn recht afte gaen. *Arg. l. ult. ff. de Pactis.*

Welckers wettelijckheydt van *Renunciatio* mede werdt gecon-
firmeert by *Gail. lib. 2. Observ. 39.* En doet hier jeghens niet, dat
men anders met de mont soude hebben gesproken, als met het hart
gemeent, immers niet en soude geweten hebben wat men souden
hebben gesworen. Behalven dat dit frivoool soude wesen, ten regar-
de van foodanighe illustre Persoonen te allegeeren, soo sullen wy
tot solutie hier jegens stellen de woorden van Iseodorus: *Godt en*

4 *Verbreidinge en Aenteuykeninge ap de Consideratiën*

siet niet wat ghy valscheijck by u selven hebt bedacht, maer neemt de woorden aen, of de selve wel by waren overwoghen, of verstaen. Want Godt die ghy als ghetuygen in u saeck hebt ghenomen, en laet hem niet bedrieghen, maer straft eerder die ghene die soo lichtelijck hebben geswooren. Waerom *Hesiodus* seydt: *Clades Mortalibus unde adveniunt, quoties fallaci pectore jurant.*

Vreesde de naerby gelegene Lande souden verteeren, en de gheloigeerde en afgheleghene versengen.

Wie en soude niet vreesen als sijn Buurmans Huys brandt, dat hy daer door soude kunnen worden beschadicht, en tot dien eynde forge draghen met de grootste bekommeringe, dat den brandt in 't begin mochte werden gestut. Op dat den brandt hooger komende, ons Huys daer door niet mochte werden versenght, ja selver geruineert? wie en soude mede niet vreesen soo machtrighen Potentaet als den Koningh van Vranckrijck tot sijn Nabuur te krijghen? want sich meester hebbende ghemaect van de Spaensche Nederlanden, soudent oock sich niet ontsien hebben meester te maecten van de Geunieerde Nederlanden. Voornamentlijck gheconfidereert het Koningen en Vorsten eygen is, altijd haer rijk te verbreyden, en breeder uyt te strecken. Den Keyser Trajanus die was met die Nevel soo besmet, dat hy daerom alleenlijck die van Armenien en Persen den Oorlogh heeft aengedaen. J. Caesar die heeft om sijn drift te voldoen, noch op Goddelijcke, noch op menschelijcke Wetten gepaet. *Cic. lib. 1. Offic. declaravit id modo temeritas I. Caesaris qui omnia jura divina & humana pervertit propter eum quem sibi ipse opinionis errore finxerat principatum.* Met wat een ambitie de Koningh van Vranckrijck, soude zijn ingenomen geweest, dat kaneen yeder licht afnemen. Want die sich nu niet en ontsiet sonder rede met geweld ons te beoorlogen: die en soude het dan oock niet naerghelaeten hebben, wanneer hy meester hadde geworden van de Spaensche Nederlanden. Behalven dat by alle goede Politijcke voor een vaste regel werdt geobserveert wel forgh te dragen, dat men geen al te machtigen Buerman krijght.

over den tegenwoordigen toefant van 't Vereenigde Nederland. II

Geen Exempel van verbroke trou.

Wat kander grooter trouwloosheydt, ja dat ick niet verder gae! bedacht werden, dan te breecken Verbonden, Confederatien, Contracten tuffchen Princen en Potentaten, waer van fy selfs instrumenten zijn geweest, om fulcks aen te gaen. Daer is niet meerder dat volgens de menschelijcke Natuer eygen is, dan naer te komen 't gunt waer in sy zelve hebben ghecondescendeert, *Arg. l. 1 ff. de Pactis*. Ia 't is Godtloos tuffchen Burghers, laet staen Koninghen en Princen. Sijn Verbont te breecken. *Grave est fidem fallere* seyt den *Iurise l. 1. ff. de Const. pecunia*, Waerom dat *Gellius lib. 7. cap. 18.* seyt, dat alle Vrede-Handelinghe, Verbonden van Koningen en Vorsten niet kunnen afgegaen werden, dan met de hooghste meyneedigheydt. Hierom is 't dat Pompejus Sextus, Sone van dien Grooten Pompejus. Aen Menodorus. Admirael van de Vloot wordende aengheseydt, dat'er nu seer goede ghelegentheydt was om sijn Vaders en Broeders doot te kunnen wrenken, Daer op niet onaerdigh geantwoordt heeft, Och! ofte Menodorus dit sonder my mochte doen, Want het past hem beter als mijn meyneedigh te zijn.

Regulus van de Carthageniensers zijnde ghevanghen, en afghesonden naer Romen, over het verwiffelen der ghevanghen, op belofte en eedt van te sullen wederom keeren. Die heeft niet jegenstaende, hy van sijn Vrinden en Magen seer wierde lastigh ghemaect, dat hy doch tot Romen soude blyven, liever met de wreetste doot willen sterven, dan sijn eedt en belofte breken, *Cicer. de Offic. lib. 1.* Doch het schijnt dat by de Koninghen gheen trouw meer te vinden is.

Nulla saneta societas nec fides Regni.

Dat het ons soo vry gestaen heeft het in brengen van de Fransche en koele Wijn te verbieden als den Koningh van Vranckrijck de Waeren te surchargeren en overlasten:

12 *Verbreydinge en Aenteyckeninge op de Consideratien*

Dit is niet anders als door gheveynsde toelatingh een directe verbiedingh. Want ofte ick segge wel te moghen lyden, dat de Goederen van Hollandt werden overghebracht, doch niet dan onder conditien van foodanighe Schatten en Tollen te betalen, die onmogelijk zijn by de Hollanders te kunnen werden gepræteert, immers niet dan met foodanige schade dat het een Koopman veel nutter is met sijn Waeren thuys te blyven, als dese toelatingh te genieien. Soude men niet moeten seggen, dat dese schoon gheveynsdelijk, effectivelijk hadde verboden geen Hollandtsche Goederen in sijn Rijk te willen hebben? Ongetwijffelt ja. Want die de middelen wech neemt, w er door dese toelangh sijn effect, soude ghenieten, die neemt waerlijk wech de toelatingh selver volgens het *axioma logicum. remotis Mediis removetur finis per que ad eam pervenitur.* Hier door consteert dat niet wy, maer de Koning van Vranckrijck het Tractaet tusschen hem en desen Staet aenghegaen heeft gebroken. Nu en kan niemandt ghezondt zijnde ontkennen, ofte het heeft wederom de Staeten vry ghestaen, 't inbrengen van de Fransche Wijnen, oock te verbieden. Gemerckt alle Contracten tusschen Koningen en Princen, in diervoegen ghecocheert zijn, dat sy ten wederzijden sijn Obligatoir. En niemandt en kan ofte vermach te ageren tot voldoeninghe van een Contract, ten zy albereyts consteert, dat die, implement begeert aen sijn zijde heeft voldaan. *l. cum proponat 2. C. de Paetis L. Iulian. §. Offerri ff. de Act. Empti & venditi,* Te meer alsoo 't absurd is yemandt te willen obligeren, waer aen hy niet heeft willen selvers verbonden zijn, tegens het Edict van den Prætor.

Quod quisque Iuris in alium statuat ipse eo utatur.

Sonder denuntiatio als die gedaen is door Canon, Dese Pyratische manier van doen is niet alleenlijk gebruyckt in 't Jaer 1665. Maer alderpratisch in dit loopende Jaer 1672. Jegens alle maxime van alle Koningen en Potentaten; die ghewoon zijn voor 't aggrefferen van haren vyandt eerst de verkundingh te doen voor eenighe feytelickheydt plegen. En daerom seyt *Cicero lib. 1. Offic.* dat er geen Oorlogh rechtmatigh is, dan die te vooren is gedenu-

over den tegenwoordigen toestand van 't Vereenigde Nederland. 13

denuntieert, *Nullum Bellum est Iustum nisi quod denunciatum ante sit vel inductum Alex ab Alexandro de jure & Offie. Bellicis*, 't welck oock over een komt met de Text in l. hostes ff. de V. S. dewelcke seydt dat yemandt ter contrary doende voor Schelmen en Struyck-roovers te houden sijn. Aengesien de denuntiatië tot dien eynde is ingevoerd, dat men met geen bedrogh, listen, en op sijn onvoorsiens sijn party soude overrompelen, maer alles gewapender hant soude geschieden. Ten andere om dat blijcke, dat den Oorlog niet uyt des Konings particuliere drift maer door approbatie van de Gemeente is gedaen, *Vide Grot. van 't recht van Oorlog en Vrede het derde Boeck. cap. 3. n. xi.*

Die door 't recht van Oorlogh zijn geworden subiecten van den Staet.

Het is notoir dat alle goederen dewelcke werden van ons bemachtigt uyt handen van den Vyandt naer het Volck recht ons eygen worden. *Imp. just. § 17. tit. de rer. div. l. natur. § ult. ff. de acquir. rer. Domin.* In dier voegen dat deselven by den rechtgheleerden Paulus werden gerekent onder foodanige dinghen, waer af niemant eygenaer zijnde door aengrypinghe den eyghendom verkrijgt. *Arist. lib. 1. cap. 8.* Noemt het een natuerlijcke verkryginge, invoeghe dat niet alleen de goederen maer oock de Perfoonen van den eenen Heer tot den anderen, overgaen. Waer toe seer applicabel is 't gunt Cyrus by Xenophon. In het Boeck der Wetten seydt: *Dat het een ewighe wet is onder de menschen, een Stadt van de Vyandt hebbende verovert hare goederen gelt, en alles het gunt zy hebben voor den overwinnaer te zijn. Just. lib. 1. inst. de jure pers. § 3. & 4.* Die hier af meerder begeert, die slaet op *Vinni. ad § 3. Inst. de Iure person. Grot. de Iure Belli & pacis, lib. 3. cap. 7.*

Dit dan als een indisputabel argument vast zijnde, soo komt Sonneklaer daer uyt te volghen, dat de Koningh van Engelandt, zijn recht van heerschappy over Suriname ende Inghesetenen van dien heeft verlooren, in t Jaer 1667. dienvolghende oock geen recht gehadt heeft om te klagen, dat men hem niet heeft de Capitulatie voldaan, ingevolghe met die van Suriname opherecht. Daer-en-boven dit Contract als met hem niet zijnde aenghegaen

14 *Verbreidinge en Aenteyckeninge op de Consideratien*

oock geen recht geeft om daer uyt yets te pratenderen, ghelijck den Antheur dat naeckt deduceert.

En argueert hier jehens niet dat die van Suriname wederom soude subjecten zijn gheworden van de Kroon van Engelandt door het reoccuperen van dien. Dient dat uyt krachte van het 6. Artikul van het Tractaet van Breda dit argument komt te vervallen, alsoo daer by was beslooten dat alle Landen en Steden naer den 10. May, 1667. Hernomen *jure quasi postlimny*, aen den eersten nemer moeste werden gereltitueert. Want door het recht 't welck de Romeynen *Postliminium* noemen, soo werden alle dingen ghestelt in foodanigen staet als de selvige zijn geweest voor date van de Occupatic. *Arg. l. 5. ff. de capt. & postlim. rever. Iure postliminij perinde restituntur omnia jura, ac si captus ab hostibus non esset. l. 29. l. in bello & cetera ff.* en dese herstellinge geschiet niet alleen door den Oorlog maer oock door Vrede. Siet vorders van 't recht 't welk *Postliminium* wert genoemt, Jac. van der Graef in sijn boek de *Sytagm. I, Publici Cap. IV.*

Is het dan soo offensant in den tijdt van Vrede een gedenckteyckingh te maecken.

Het is van alle Oude tijden in 't gebruyck geweest, dat de overwinninge is bekroont gheworde, ofte door Triumphe ofte door oprechtinge van eenige Medalien.

Door Triumphe als daer van een levendigh exempel ons!werdt vertoont by Florum in sijn tweede Boeck Cap. xiv. alwaer de Romeynen de overwinninghe hebbende bekomen van den Koningh Andries, met Kettinghen door de Stadt is geleydt, op dat de Romeynen over de overwinninghe van een nieuwe Koningh soude Triumpheeren.

Ovid. 4. trist. Eleg. 2.

*Vinelaque capiva reges cervice gredientes
Ante coronatos ire videbat equos.*

Door oprechtinge van Medalien en gedenteyckenen daer van suppediteert ons een Exempel Tacitus in sijn Annales. Dat de

Ro-

over den tegenwoordigen toestand van 't Vereenigde Nederland. 15

Romeynen over de overwinninge die Keyser Tiberius hadde bekomen, een hooghte hebben opgerecht Tereere van Tiberius, daer op gestelt hare overwonne Vaendels en wapenē, en afgebeeld de namē van de ondergebrachte volckeren. Den selven Tacitus vermeldt oock dat Germanicus bysondere overwinninghe hebbende bekomen van de Duytschen, een ghedenckteycken hebben opgerecht ter eeren van Germanicus, waer op was verbeeld den gantschen slaggh van Keyser Tiberius, 't welck zy mede toewyde hare Goden Jupiter en Mars.

Wat zijn alle de Vendelen en wapenen hangende in den Haag op de groote Sael, zijn het niet alle gedenckteecken van de Victorie?

Alfoo hy spreekende van de Outheydt der voorschreven Rechten.

Het is waer dat de glorieuse ambitie van den Koning van Engelandt altijd soo groot is geweest, dat hy sich selven heeft willen toe-eigenen de Heerschappy van de Zee, en so effectuelijk 't Schepsel heeft willen glorieren over den Schepper. Dat hy heeft willen bepalen de woeste Zee, die de natuer verbiet bepaelt te werden. *Neque enim leges compedesque sibi imponi sinit Grot. de jure bell. & pacis lib. 2. c. 3.* Echter soo heeft den Koningh van Enghelandt, sich niet ontsien een Placcaet uyt te laten gaen. In den jare M. CC. dat soo wie niet en agnosceerde door het strijcken van het Zeyl, dat hy was Heer en Meester van de Zee, vryelijck als een Vyandt soude werden aengetast, en als een die *Crimen Laesae Majestatis* hadde begaen. Ten hooghten strafbaer. Het is mede waer dat sijn Successeurs dit recht altijd hebben soeken staende te houden, doch by de Hollanders noyt is toegestaen maer altijd gecontesteert. Dit en soude oock niet hebben kunnen geschieden, alfoo het in haer macht niet en was. Want de Zee en het gebruyck van dien, alle Potentaten even na is.

Iust. de rer. divis. § 1.

Hier

16 *Verbreydinge en Aenteykeninge op de Consideratien*

Hier uyt volght nu , dat de Zee van niemantd kunnende werden geoccupeert , oock niet toe laet dat deselve door een langen tijdt soude kunnen werden gepræscribeert. Als nochtans den Koning van Engelandt meent van ja. Want het fundament waer op de præscriptie beruſt , is dese. Dat niet alleenlijk genoeg is dat yemant een langhe tijdt ja die excedeert de memorie van menschen , heeft gehad het ghebruyck , maer is daer by van nooden , dat niemant anders gheduerende dien tijdt mede ghelijcke possessie daer af heeft gehad. Immers ten minste belet , dat andere dat Vaerwater niet en gebruyckte. Maer wie en weet niet dat Spangie , Portugael , Vrankrijk , ende andere Potentaren , nevens de Koning van Engelandt het gebruyck daer van hebben gehad? En in plaets den Koningh van Enghelandt recht soude hebben. Om een ander dit te beletten , soo dicteert ter contrarie , de rechte , en de natuerlijcke billijkheydt. Dat een ander recht recht heeft om het sijne te bewaren, *Arg. l. 2. l. 13. ult. ff. injur.* Want

Die belet wordt in de Zee te Viſſchen ofte te Varen , seydt den rechtgheleerde die compeert jeghens den selven Actie van Injurie.

Ovid. lib. 6. Metamorph.

*Quod prohibitis aquas usus communis
aquarum est.*

*Nec solem proprium natura nec aere fecit
Nec tenues undas in publica munera veni.*

En werdt soo vertaect.

*Ick weet niet wat doch dit bediedt.
Dat ghy het Water my verbiedt,
Het Water dat mach yeder een
Gebruycken, want het is gemeen.*

Nie.

overden tegenwoordigen toestand van 't Vereenigde Nederland. 17

Niemandt heeft yets eygen aen

De Zee, de Locht, de Zon en Maen,

Ick ben gekomen in een gift,

Die recht gemeen is hoe ghy 't sift.

En argueert niet dat den Koningh by verscheyden Tractaten soude wesen toeghestaen het strijcken van de Vlag. Alsoo dat by ons geen teycken is geweest van erkenenis van de heerschappy over de Zee, maer alleen een vernederingh van een Republiick ontrent een Koningh, by forme van beleefde groetenissen, in cas van ontmoetingh.

Gelijck klaerlijck sulcks komt te consteren uyt het Manifest tusschen desen staet, en den Koningh van Engelandt aengegaen. Op den 28. July des Jaers 1632. Uyt de Declaratie van de Staten Generael, van den 2. August. 1652. Uyt het Tractaet tusschen de Staten en den Koningh van Engelandt geformeert, op den 5. April, 1654. Art. 15. uyt den Tractaet van den 14. September, 1662. Art. 10. Alwaer ter neder is gestelt, dat naer wy ons geschut hebben geloft, de Engelsche wederom met gelijcke bejegeningh door haer Kanon, moeten antwoorden.

Is dit nu een argument van heerschappy over de Zee?

Wy en voeren geen Oorlogh met de Natie, maer met uwen Koningh en des selfs Hovelinghen: Invoegen dat wy wel mogen seggen: Dat desen Oorlogh niet anders is als een dulligheyt vanden Koning, en een verwaentheyd van eenighe Edelen, en een lust tot Bloetvergieten.

Maer het schijnt (och lacy!) dat 't gunt Koningen doen, sulcks de Onderfaten moeten ontgelden.

Quicquid dilirant Reges plectuntur achiivi. Horat. lib 1. Epist. 2.

Doch het soude wel kunnen zijn, dat den hooghmoet van den Koning hem tot een val soude kunnen gedyen, en dickmaels voor een tijt werden verhoogt, om soo veel lager te dalen.

Tolluntur in altum ut lapsu graviore ruant.

C

Och!

18 *Verbreydinge en Aenteyckeninge ap de Consideratien*

Och ! ofte den Koningh als noch indachtigh wierde de lesse van den Engelschen Cancellier Bacon. *Memento quod es homo*, weest gedachtigh Koningh dat ghy een mensch zijt. *Memento quod es vice Dei*: Gedenckt dat ghy Godts plaets bekleedt. Hy soude moghe- lijk ter deser ure van sijn boos voornemen desisteren: Want het eene soude sijn hooghmoet, en 't ander sijn wil bedwingen.

De Luxe en de Pompe.

De overdaect is de wortel van hovaerdigheydt, en de Fonteyn van alle quaet: Souden wy niet moeten segghen soo wy den dagelijcksen loop van onse Natie willen in achtigh nemen, dat wy lof stellen in Maeltijden en Feesten, verheught zijn als wy de voetstappen kunnen naervolgen van een Luxurieuse Apiciu Heliogabalus, ofte Muliastus. Is 't niet hedendaeghs soo verre onder ons gekomen, dat de ondeughden voor deughden werden gestelt: De vreesachtighe de naem van voorsichtigh, de strijdeloose voor ervaren ten strijde: Soo dat wy moghen seggen dat wy de pylen om ons te beschadighen van den Hemel selver afeysschen. En met Horat: *lib. 1. Carm. Ode 3.*

*Calum ipsum petimus stultitia
Neque per nostrum patimur scelus
Inacunda Iovem ponere fulmina.*

En moghen als nu wel uytroepen, dat ons leven gaet van dagh tot dagh, van erger tot bofer, en met Horatio *lib. 3. Carm. Ode 6.*

*Aetas parentum pejor avis tulit
Nos nequiores
Mox daturus progeniem
Visiosorem.*

Daer-

Ob!

over den tegenwoordigen toefant van 't Vereenigde Nederland. 19

Daerom laet ons soo wy als noch onse Vryheyt willen behouden, tot onse eerste frugaliteyt keeren, *Nam Dy multa neglecti dederunt besperia mala luctuosa.*

En naer volgen de Wetten van Minos, welckers gheboden geen toelatingh gaven op Maeltijden om droncken te drincken, en tot dien eynde indachtigh wesen de Wet van den Koning Basilidis, die in de gevaenkenisse dede werpen, soo yemant in een publike Vergadering beschoncken wierdt bevonden. *Vid. Pat. Odorbom. lib. 1. de vita Basilidis.*

Laet de Windt van voorpoet onse ghemoederen niet doen swellen?

Maer laet ons in tegendeel als het geluck ons de handt biedt, de hovaerdy en de arrogantie aldermeest vlieden, denckende altydt op de ongestadigheyt van de Fortuyn. Gelijck seer heerlijck dat ons leert, *Cic. lib. 1. Offic. rebus inquit. prosperis & ad voluntatem nostram fluentibus, superbiam magno opere arrogantiamque fugiamus, ut quanto superiores sumus tanto nos submissius geramus.*

Ons gelt,

Aengesien het gelt het voetsel is van den Oorlogh, en de Zenuwe is, ghelijck een yeder bekent: Uytghesondert Machiavel. Soo behooren wy niet weygerigh te wesen, om onsrijck te conserveren. Om Tributyt en Schattinge te geven tot welstant van het gemeene Landt, alsoo dit de aderen zijn waer door een welghestelt Republijck subsisteert. *Arg. l. 1. § 20. ff. de quest. in causa tributorum in quibus esse Reipublice nervos nemini dubium.* Want daer en kan geen rust wesen sonder de Wapenen, Krijghs-Volck sonder belooning, geen belooningh sonder Tributyt. Dese zijn de vercierfelen van de Vrede, en de behulpmiddelen van den Oorlogh, seydt *Cicero in Orat. pro manlio.* En niemant kan weygerigh wesen om de selve op te brengen, dan die geerne sagh den ondergangh van de Republijck, en gelijck een mensch niet en kan bestaen, dan door

onderhoudingh van voetsel. Alsoo mede geen Republiick sonder schattinge. En soo bevinden wy 1. Samuel. 8. Dat de Ammoniten aen den Koningh David Jaerlijcks hare schattinghe hebben betaelt.

Eendracht maectt Macht ?

De Unie van de seven Provincien is seer wel by nijn Heeren de Staten uytgebeeldt by seven gebonden Pijlen, welcke bandt blyvende, machtigh zijn, en niet licht kunnen verbroken worden; Maer in tegendeel van den anderen zijnde ghescheyden, seer licht kunnen werden overrompelt. En sulcks siet men in alle saecken van de Natuur, dat de Vrundschap en Eenigheydt Macht maectt. *Facile Plato ajebat. ruit reipublica ordo qua in unitate consistit.* Die hier af meer begeert, die siet in het goude Boeck van *Didacus SAVEDRA. Simb. 89.*

F I N I S.



Ons gelt
Aengken het gelt
is ghejck een ver
hooren wy niet we
Om Tibur en sch
Iacht, alsoo die de
blijck sijn sijn
quim esse Republica
truff welen sonder de Wapen
geen behoeningh sonder Tril
de Vrede, en de besulpingdelen van den Onloogh, te ver
in Oar, wie wachte. En niet aend kan weg geycht wesen om de el-
ve op te brengen, dan die gecne sijn den ondergach van de Re-
baplyck, en ghejck een mensch niet en kan bestaen, dan door
onder-
C 2

SENTENTIE, Van den Hobe van Hol-

*Hert
Kraak
Pleit.
(Pm)
1672*

landt ende West-Vriesslandt/ jegens
Jacob vander Graeff.

Gepronunciert den 29 Junij 1672.



IN 'sGRAVEN-HAGE.
By Jacobus Scheltus, Ordinaris Drucker van de Ed. Groot
Mog. Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrief-
landt, woonende op het Binnen Hot.
Anno 1672.

SENTENTIE
 Van den Heere van Hol-
 land ende West-Indien
 Jacob vander Graeff.
 Geprononceert den 29 Junij 1672.



IN 'S GRAVENHAGE.
 By Jacobus Scheltes, Ordinaris Drucker van de Ed. Groot-
 Mog. Heeren Staten van Hollandt ende West-Indien.
 landt, woonende op het Binnen Hof.
 Anno 1672.

(3)



Alsoo Jacob vander Graeff, iegenwoordigh Gedermeerde op de Voer-
 poorte van den Hove van Hollandt / voor
 den selven Hove buyten puer ende Wau-
 den van pferre bekent heeft / dat hy op
 Dinghsdagh voorleden acht daghen / zijnde
 den een-en-twintighsten deser Maerit Junij /
 's avonds ten Huse van sijn Vader hebbende gegeten / ende
 met sijn Broeder Pieter, Adolph Borrenbach, ende Cornelis
 de Bruyn, te samen de klokke ontrent half elf upren wtgegeaen
 zijnde / gessen hebben datter noch licht was in de kamer vande
 Heeren Staten van Hollandt / ende dat hy die occasie geseyt is
 door den voorszreben Borrenbach, dat de Staten noch verga-
 dert waren / ende dat dieshalven daer noch mede was de Raedt-
 Pensionnaris de Witt, hem yntmaeckende voor een Schelm
 ende een Landt- verrader / voegende daer by / dat men hem be-
 hoorde aen kant te helpen / ende dat dook 't selve by hen buyden
 opghenomen zijnde / hy mer den anderen hebben geloot / wie de
 eerste soude zyn die de aggressie soude doen / ende dat tot twee-
 maal het lot is ghevallen op Cornelis de Bruyn, ende dat de
 pozsacche / waer omme sy voor de tweede-mael gheloot hebben /
 is gheweest om dies-wille / dat sy moeyden datter inde eerste
 reyse abusys was begaen / dat dieshalven dook de voorszreben
 de Bruyn de eerste is gheweest die den Raedt-Pensionnaris ge-
 aggressieert heeft / naedat alvooren / of door Borrebach, of
 door de Broeder van hem Gehangen de Flambeau uit de
 handt van den Dienaer van de Raedt-Pensionnaris was geno-
 men ende uptgedaen: ende dat het selve geschiet is op de Plaet-
 se / tusschen de Voer-poorte ende het Schavot / ende dat onder-
 tusschen sijn Gehangens Broeder / ende Borrebach, met de
 knechts besich zyn gheweest / ende dat een vande knechts hem
 op de loop heeft begeben / dat doen sijn Broeder hem Gehan-
 gen

(4)

gen ende de Bruyn, die met de Raedt-Pensionnaris besich wa-
 ren/ te hulpe is gekomen / dat als doen de Raedt-Pensionnaris
 onder de voet is geraeckt / ende dat sijn Gevangens Broeder op
 het Lijf van den Raedt-Pensionnaris is gheballen / ende dat hy
 Gevangen/ doe hem een quetsure met sijn Mes in sijn Schouder
 heeft gegeven/ t welcke hy naderhant heeft wechgeworpen/ en dat
 hy sijn Degen niet en heeft upt-getrocken / om dat hy die niet van
 doen hadde / maer dat het selve Kapiert in de rebouille upt de
 Scheede is gheballen / dewijl hy te wijdt was / zijnde de
 selve / die hem op de Dooz - poozte is verthoont / ende het
 selve ghedaen hebbende / dat hy gesamenlijck sijn heen ghe-
 gaen / sonder dat hy Gevangen eenighe Menschen vernomen
 hadde; dat hy geene redenen weet / waeromme hy 't selve feyt
 heeft helpen perpetreren / als om dat hy van Godt verlaten
 was. Dat hy Gevanghen / vermits den voornoemden de
 Bruyn in sijn Handt ghequetst was / versocht is / om te gaen/
 gelijk hy oock gedaen heeft / nae eenen Doctoz Breugel, woo-
 nende in de Molestract / ten eynde hy eens ten Huse van
 Levijn van Dijk, woonende alhier by de Lutersche Kerck/
 wilde komen / ende dat hy met den voornoemden Breugel al-
 daer zijnde gekomen / de selve als doen het Verbandt aen de vooz-
 noemde de Bruyn heeft ghedaen; Dat hy de Sack met stuc-
 ken den Raedt-Pensionnaris af-genomen / ten Huse van den
 voornoemden Levijn wel heeft ghesien / alwaer sijn Broeder
 ende de voornoemde de Bruyn hare retraitte hadden genomen/
 maer dat hy niet en weet / by wien de selve Sack ghenomen is/
 ende dat hy aldaer een Mantel van den voornoemden Levijn
 heeft genomen / die hy om-ghehanghen heeft / met de welke hy
 oock geapprehendeert is. Alle 't welcke zijnde saecken van seer
 quade consequentie / die in een Landt van Justitie niet en be-
 hooren gheleden / maer anderen ten exemple ghestraft te werden.
 SOO IST, dat 't voorschreve Hoff, met rype deliberatie
 van

van rade doorgeffen ende overwoogen hebbende / alle 't goene ter materie dienende is / Doende recht in den name ende van weghen de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, verklaert heeft / ende verklaert midts desen den voorszreven Gebanghen begaen te hebben Crimen læsæ Majestatis, Condemneert hem midts dien ghebracht te werden ter plaetse / daer men alhier ghewoon is Justitie te doen / ende aldaer ge-executeert te werden met den Swaerde datter de doot naevolgt / ende verklaert alle sijne Goederen geconfisqueert.

Gedaen inden Hage by de Heeren ende Meesters Adriaen Pauw, Heere van Bennebroeck Præsident / Albrecht Nierop, Willem Goes, Heere van Bouchorstemburgh / Cornelis Fannius, Heere van Oudt-Haerlem / Frederick van Lier, Cornelis Baen, ende Matheus Gool, Raets-luyden van Hollandt / ende gepronuncieert op de Audientie van de Rolle / den negentwintighsten Junij seshien hondert twee en tseventigh.

In kennisse van my

Adr: Pots.

